

Huszi Ernő

Egy valuta története

L'HARMATTAN KIADÓ, BUDAPEST, 2011

Magyarország Alaptörvénye¹ rögzíti, hogy Magyarország hivatalos pénzneme a forint.² Így igazán hasznos lehet, hogy törvényes fizetési eszközünk történelmi útját bemutassuk *Huszi Ernő* új könyvén keresztül. A szerző évtizedeket töltött a Magyar Nemzeti Bankban, pénzforgalmi szakterületen, majd a kétszintű bankrendszer kialakításában vezető szerepet vállalt. A rendszerváltást követően egyetemi tanárként banktant oktató, kutatási területe a monetáris politikához kötődik, így újabb tudományos könyve mind elméleti, mind gyakorlati szempontból egy autentikus forrásmunka, amely a forintvaluta életpályáját 1946-tól követi nyomon.

Dr. Huszi Ernő: „Egy valuta története... *A forint forgalma a stabilizációtól az euró előszobájáig*” című könyve 2011 végén jelent meg a l'Harmattan Kiadó és a Zsigmond Király Főiskola közös gondozásában. A mű, amely sajátos, egyes részleteiben kevésbé ismert és feldolgo-

zott tudásterület átfogó áttekintését nyújtja, hiánypótló szakirodalmi és oktatási célokat szolgál.

A forintvaluta történetében visszatükröződnek azok a társadalmi, gazdasági, pénzügyi és külső környezeti következmények, amelyek forgalmát meghatározzák. Ezek világos kifejtéséhez a szerző szükségesnek tartotta a pénztörténetnek – mint tudományágnak – a rendszerezését, mivel azt korábban a gazdaságtörténet segédtudományának tekintették. Bemutatja a hazai pénzforgalommal kapcsolatos elvi és gyakorlati döntéseket, a pénzforgalom dologi formáit, a forint forgási sebességének, valamint vásárlóereje alakulásának gazdasági és társadalmi hatásait.

A pénzteremtés és -kivonás módozatainak, a pénz dologi formáinak (bankszámlapénz, készpénz, készpénzkímélő és -helyettesítő) ismertetését annak taglalása követi, hogy a nemzetközi bankvilág mit tekint pénznek. Mivel a gaz-

daság egyes résztvevőinek szükségük van pénzre, keresletet támasztanak iránta, míg mások hajlandók sajátjukat megfelelő „ellenérték” fejében – rövidebb-hosszabb ideig – átengedni. Fontos, hogy a pénz iránti kereslet és annak kínálata megfelelő egyensúlyban legyen.

A kérdés az, hogy mennyi pénzre van szükség a gazdaság zavartalan fejlődéséhez. Ezt nevezik monetáris egyensúlynak, amellyel kapcsolatban az a konszenzus született, hogy az áru- és fizetési forgalom és a pénz forgási sebességének hányadosa alapján meghatározott pénzmenyiség tekinthető szükségesnek. A szerző szerint alapvető eltérés van a pénz, valamint az áruk és szolgáltatások állománya és forgási sebessége között, így a monetáris egyensúlyt nem egyenlőségnek, hanem meghatározott mértékű egyenlőtlenységnek fogja fel.

A forintvaluta stabilizációját sajátos történelmi és gazdasági helyzetben, addig soha nem tapasztalt mértékű hiperinflációt követően, a hatalmas háborús károk ellenére sikerült megvalósítani, miután a lakosságra hihetetlen terhek hárultak, s a növekvő és ijesztő pénzügyi válsággal lehetetlen volt lépést tartani.

A stabilizáció elengedhetetlen előkészületei 1945 végén kezdődtek, elsősorban a mezőgazdasági üzemvitelhez szükséges termékek és a legfontosabb fogyasztási cikkek fokozatos felhalmozásával. Majd 1946 áprilisában a Magyar Kommunista Párt úgynevezett Stabilizációs Bizottságot hozott létre az új valuta stabilizációjának előkészítésére és mielőbbi kibocsátására. Az árufedezet felhalmozása mellett meghatározó szerepet kapott az MNB tulajdonát képező – 32 millió dollárnak megfelelő nyugatra szállított – aranykészlet visszajuttatása az amerikai kormány részéről.

Az új valuta a forint nevet kapta, váltópénze pedig a fillér lett. A pengő teljes elértéktelenedése miatt átváltásra nem került sor. A forint pénzlábát 0,0757575 gramm aranyban határozták meg, így a dollárt 11,74, az angol fontot pedig 29,35 forintban rögzítették. A stabilizáció-

kor 10 és 100 forintos bankjegyeket, valamint 2, 10 és 20 filléres, továbbá 1, 2 és 5 forintos értéket bocsátottak ki.

A stabilizációval egyidejűleg új ár- és fogyasztási szint kialakítása vált szükségessé. Ezt azonban csak feltételezések alapján, az 1938–1939. évi árak elméleti „felszorzásával” lehetett meghatározni. Ez erős agráröllöt és nyomott ipari árakat eredményezett, ami hosszú időre megbontotta a fizetőképes kereslet és a rendelkezésre álló kínálat közötti egyensúlyt. Ezt részben a legfontosabb közszükségleti cikkekre vonatkozó jegyrendszer bevezetésével, részben a Magyar Nemzeti Bank szigorú szelektív hitel- és pénzkibocsátása útján kívánták ellensúlyozni. Mindebben szerepet játszott az a cél, hogy a pénzsűke piacra kényszerítse a rejtett áru-, valuta- és aranykészleteket. Ez a várakozás teljesült, megszűnt az árufelhalmozás és óvatosabbá vált a pénzelköltés. A pénzforgalom folyamatosan töltődött fel, ami segített a szűkös árualapok és a fokozódó kereslet közötti feszültséget mérsékelni.

Bár a szakértők egyfajta „gazdasági csodának” tartották a sikeres stabilizációt, rövid időn belül nyilvánvalóvá váltak a társadalmi berendezkedés változásának hátrányos gazdasági és pénzügyi következményei, azaz a végrehajtott államosítások és a világgazdaságtól való csaknem teljes elzárkózás. A pénzintézetek államosítása, az egyszintű bankrendszer létrehozása, a Magyar Nemzeti Bank hitel-, pénzforgalmi és devizamonopóliumának következményei hosszú időre meghatározták a forintvaluta forgalmának jellegét.

Ami a készpénzforgalmat illeti, a Magyar Nemzeti Bank az egymilliárdos bankjegyp plafon mellett szigorú, szelektív hitelpolitikát érvényesített, a gazdaság pénzellátása deflációs pénzteremtés útján történt. Mindez rövid időn belül helyreállította a pénz iránti bizalmat. A pénzforgalom fokozatos bővülése új címletek (20 forintos bankjegyek, 5 és 50 filléres érték) kibocsátását igényelte.

A szakértők szerint az 1947–1949 évekre meghirdetett hároméves terv végére érte el a készpénzállomány a gazdaság számára indokolt szintet. Ezt követően a gazdálkodó szervezetek egymásközi készpénzforgalmának korlátozására szigorú szabályok léptek életbe, hogy a készpénzfizetések mind nagyobb hányadát a bankszámlapénz-forgalomba tereljék át.

Az 1956. évi forradalmat követően ismét reális veszélyt jelentett – az egyébként is rejtett – inflációs folyamatok felgyorsulása, amit költségvetési és jegybanki eszközökkel igyekeztek elhárítani. A készpénzforgalom jelentős bővülését azonban nem lehetett elkerülni.

1968-tól – az új gazdaságirányítási rendszernek nevezett áttérést követően – a készpénzforgalom és -állomány jelentősen megemelkedett, mivel a fogyasztói árakat a termelői árakhoz közelítették, a kötött áras termékek szabad árássá váltak, a személyi jövedelmek készpénzhányada is bővült.

A rendszerváltással módosultak az állami szimbólumok, amelyek szükségessé tették az új bankjegy- és érmesorozatok kibocsátását. A forgalomba hozott készpénzmennyiség azonban jelentős előállítási, feldolgozási és megsemmisítési költségekkel járt. Ez is ösztönzőleg hatott a készpénzkímélők és -helyettesítők elterjesztésének gyorsítására.

A szerző kevéssé ismert, fontos kérdésre is felhívja a figyelmet: vajon milyen címletösszetétel felel meg az adott valuta készpénzforgalmának? A szakemberek szerint az illető ország adottságaira tekintettel legcélszerűbb az egy napos átlagos készpénzfizetésből, munkabér-kifizetésből vagy jövedelemből stb. kiindulni. Ezt D mutatónak nevezték el. Az euró címletösszetételét például az egy napos átlagos munkabér összegének figyelembevételével alakították ki.

A D mutató ismeretében a jegybankok túlnyomó hányada az úgynevezett bináris-decimális hármas alapján határozza meg az egyes kibocsátandó címleteket, azaz a változás üteme 1–2–2,5, – 2–2–2,5, – 2–2–2,5 – és így tovább,

(tehát 10 – 20 – 50 – 100 – 200 – 500 – 1000 – 2000 – 5000 – 10 000 – 20 000 forint ritmusnak felel meg). Megjegyzendő, hogy számos országban a legmagasabb érme- és a legalacsonyabb bankjegycímlet azonos, ezt bankjegy-érmehatárnak nevezik.

A címletrendszer kialakítását a bankjegyek és érmék előállítása (gyártása és verése) követi, amelyet a szerző részletesen ismertet, fontos szerepet tulajdonítva a hamisítás elleni védelemnek. Kitér a forgalomból visszaáramló készpénz megfelelő feldolgozására, tárolására, valamint a forgalomképtelenné vált bankjegyek és érmék szakszerű megsemmisítésére, amelyekkel számottevően csökkenthetők a készpénzforgalom költségei.

Ami a hazai készpénzforgalmat és -állományt illeti, a szakértők magasabbnak ítélik annál, mint ami a gazdaság állapotából önmagában következne. A szerző szerint azonban nem lehet eltekinteni bizonyos „hagyományoktól” és attól, hogy 15–16 évvel ezelőtt a hazai háztartásoknak csaknem 70 százaléka még nem rendelkezett bankszámlával és megtakarítása is csak körülbelül 40 százalékanak volt. Emellett a kiterjedt feketegazdaság, a gazdálkodó szervezetek között tapasztalható bizalmatlanság, a körbetartozások, a készpénzben történő adó- és járulékbeszedések túlzott aránya stb. is a készpénztartást ösztönözte.

A szerző részletesen bemutatja a bankjegyek és érmék gyártásának folyamatát, kitérve a bankjegygyártók együttműködésére, amelyekkel a világméretben egyre szaporodó hamisítások ellen kívánnak védekezni. A bankjegyek forgalomba hozatala ugyanis olyan vertikális kapcsolati rendszert igényel, amely a bankjegypapír minőségétől – a forgalom igényeinek mennyiségi és címletek szerinti kielégítésén keresztül – annak biztonságos megsemmisítéséig tart.

Hasonló követelmények teljesítése szükséges az érmekibocsátásnál is, mivel a rendkívül elterjedt kereskedelmi, telefon- és egyéb auto-

matákat is védeni kell a rossz, hamis és a valódiakkal azonos méretű különféle lapkáktól.

A szerző a továbbiakban a stabilizáció utáni bankszámlapénz és forgalmának kialakítását és az egyszintű bankrendszer keretei között történt működését mutatja be. A stabilizáció követően kialakult kereskedelmi hitelezés elmentés volt a tervgazdálkodás által követelt közvetlen vállalati pénzügyi ellenőrzés követelményével, ezért az MNB vált a fizetési kötelezettségek kizárólagos lebonyolítójává. Ha a vevő nem rendelkezett az ehhez szükséges pénzzel, a rendezés a kényszerhitelezési rendszer keretében történt meg.

1951-ben azonban megszüntették ezt a konstrukciót, helyét a követélmegelőlezési hitellel támogatott akkreditív vette át. Röviddel ezután újabb fizetési módok (inkasszó, tervszerinti fizetés stb.) alkalmazására is sor került.

Az 1956-os forradalmi események következményei hívták fel a figyelmet arra, hogy az addig passzív szerepre kárhoztatott pénzt a gazdaság aktív közreműködőjévé kell tenni. Ennek hatására az egyszámla pénzforgalmi számlává alakult át, választhatóvá tették a fizetési módokat, meghatározták a tartozások kiegyenlítésének rangsorát, polgári jogi alapokra helyezték az MNB és a gazdálkodó szervezetek pénzforgalmi kapcsolatát, szabad számlaválasztási lehetőséget biztosítottak stb. Ily módon a vállalatok és az MNB pénzforgalmi kapcsolata mentesült a korábbi igazgatási jellegű funkcióktól.

A vállalatok egy része azonban a szabadabb mozgásteret kihasználva tudatosan késleltette fizetési kötelezettségeit, rákényszerítette akaratát a gyengébb ügyfeleire, fokozva a körbe tartozásokból következő nehézségeket. Az MNB kezdetben azt az álláspontot képviselte, hogy együtt kell élni a kialakult helyzettel, később azonban – a kétszintű bankrendszerre való áttérés hatására – szükségszerűen módosult ez a felfogás.

A teljes pénzforgalom és -állomány túlnyomó hányadát a bankszámlapénz áramlása és

mennyisége teszi ki. A bankszámlapénz-forgalom halmozott folyó áras GDP-nek is felfogható, olyannak, amely közreműködik annak tovaáramlásában. A bankszámlapénz-forgalom szerkezete az utolsó évtizedben jelentősen átrendeződött; a lakossági megtakarítások a zérushoz közelítettek, a többi pénztulajdonos csoport pedig részben külföldre transzferálta vagy a hozamérdekeltség miatt tartósan elvonta azokat az elsődleges megtakarítóktól. Ezért a vállalatok pénzforgalmi számláin megjelent hitelfelvételek megkétszereződtek, a lakosságnál pedig a nyolcszorosára emelkedtek. 2008-ban a lakosságnak nyújtott hitelek már meghaladták a vállalati hitelállományt.

A pénzforgalom harmadik csoportjába a készpénzkímélő és -helyettesítő módzatok tartoznak. A szerző felhívja a figyelmet a készpénzkímélés és -helyettesítés érdemi megkülönböztetésének szükségességére. A készpénz kímélésekor a bankjegy- és az érmeforgalom két végpontjának egyikén a készpénz helyett más dologi forma (átutalás, csekk stb.) alkalmazására kerül sor. Például a csekk népszerűsége okiratjellegének és nemzetközi jogi védelmének köszönhető. Szerepe a feldolgozás költségessége és a kártyarendszerek elterjedése miatt azonban visszaszorult.

A készpénz-helyettesítő módzatok a '80-as évtized elejétől terjedtek el széles körben, elsősorban a chipek alkalmazását követően. A készpénz-helyettesítő módzatok elterjedése alapvetően megváltoztatta a pénztulajdonosok viszonyát a pénzhez, virtuálissá téve azt. Emellett támogatták a pénzintézeteket a modern ügyfélorientált bankszolgáltatások kialakításában.

A szerző mélyrehatóan mutatja be a bankkártyák, automaták és terminálok világát. Ennek keretében részletezi jellegük, felhasználásuk, funkcióik szerint a kártyákat, azok felépítését, alkalmazásuk sokféleségét, majd a kiszolgálásukhoz szükséges eszközöket – ATM-, POS-terminálok, kártyaolvasók stb. – taglalja. Összefoglalóan megállapítja, hogy a fejlett elekt-

ronikus készpénzkímélő és -helyettesítő módok alkalmazását átlagon felüli fizetési kényelem, gyors hozzáférés, biztonság és védetség jellemzi.

A könyv részletesen áttekinti a fizetési és a hitelkártyák számának, forgalmának, az ATM-ek és POS-terminálok mennyiségének alakulását 1992-től 2010 végéig. Megállapítható, hogy a kibocsátott bankkártyák mennyiségét érheti némi bíráló, a minőségét azonban nem. A kártyák növekvő hányada ugyanis többfunkciós chipkártya. Emellett a kártyahasználat költségei csökkennek, a kártyacsalások visszaszorulnak. Az elért hazai eredményeknél is figyelembe kell azonban venni a lakosság előregedését, az alacsony jövedelmi szintet, a nyugdíjasok és a mezőgazdasági lakosság megcsontosodott pénztartási szokásait stb.

Az elektronikus bankszolgáltatások népszerűségüket az idő- és költségmegtakarításnak és kényelmi szempontoknak köszönhetik. Ezt a szerző a Tele, a Private, a Home és az Internet Banking bemutatásával támasztja alá. Az utóbbi elterjedéséhez elengedhetetlen volt a szerződéses viszonyok és az elektronikus aláírási módok egyértelmű, szabatos kodifikálása. Ezáltal jött létre az elektronikus pénz, mint újabb pénzhelyettesítő, amelynek alkalmazási feltételeit az Európai Unió 2000-ben kiadott irányelve szabályozza.

A szerző a bankon belüli, úgynevezett belső klíringkört, majd a bankközi pénzforgalom lebonyolításának intézményeit is bemutatja. A hazai bankközi zsrórendszer hozzájárul a pénzügyi eszközök likviditásának javulásához, az információk gyorsabb áramlásához, a pénzforgalom forgalmi költségeinek csökkenéséhez. A pénzkidás (terhelés) és a pénzbevétel (jóváírás) között ugyanis vertikális és horizontális kapcsolatok egész rendszere húzódik meg, térben és időben egyaránt.

A pénzáramlások bonyolult közvetlen és közvetett társadalmi és gazdasági kapcsolatot teremtenek. A szerző kiemelt jelentőséget

tulajdonít a klíringkörök fejlettségi színvonalának, a pénzforgalom főbb gazdasági okok, valamint pénztulajdonos csoportok szerinti összetételének. Ez utóbbin belül – a szerző számítása szerint – 1961 és 2009 között a vállalatok és vállalkozások részaránya csökkent, a költségvetési szervezeteké és intézményeké, valamint a pénzintézeteké növekedett, míg a lakosságé lényegében változatlan maradt. A szerkezetet illetően kedvezőtlennek ítélnél a hiteltartozások magas és a megtakarításokhoz kapcsolódó forgalom igen alacsony aránya.

A szerző önálló fejezetet szentelt a forint való forgási sebessége alakulásának elemzésére. A pénzforgalom feldolgozásának korábbi hiánya miatt a folyó áras GDP és a teljes pénzállomány hányadosát tekintették a forgási sebesség mutatójaként, ami több évtizeden keresztül csaknem állandó értéket mutat. A szerző ezzel szemben kimutatja, hogy az elmúlt húsz év pénzforgalmi és -állományadatai szerint a forgási sebesség rapid módon, csaknem tizenegyszeresére emelkedett. A teljes pénzforgalom és a GDP viszonyát tekintve pedig az arány tizenhatszoros. Az eltérés a pénzbeli megtakarítások változó alakulásával magyarázható.

A könyv további újdonsága a forint vásárlóereje alakulásának elemzése a stabilizációtól napjainkig. A pénz értéke alakulásának vizsgálatára a közgazdasági irodalom többféle módszert ajánl. A szerző a GDP-deflátor reciprok értékének, azaz az implicit árindexnek az alkalmazását választotta az egymástól rendkívül eltérő időszakok összehasonlítása, a folyamatosság biztosítása érdekében.

Az elemzés nyolc szakaszt ölel fel, amelyek közül két szakaszban – 1946–1952 és 1985–1995 között – kiugróan csökkent, egyben – 1960–1967 – pedig alig változott a forint vásárlóereje. Összességében 64 év átlagát tekintve a forintvaluta vásárlóereje évi átlagos 3,9 százalékkal mérséklődött, ami nemzetközi összehasonlításban nem ítélnél túlzottnak. Az egységnyi forint azonban mind kisebb bruttó

nemzeti termékvolument közvetít, az általános árszínvonal emelkedése bővítetten újratermelődik, értékesítési nehézségek keletkeznek, amelyek folyamatosan pénz- és forráshiányt idéznek elő a pénztulajdonosoknál.

A szerző a forint forgalmának és állományának alakulásából négy meghatározó eseményhez kapcsolódóan vont le meghatározó következtetéseket.

▶ Az egyszintű bankrendszer létrehozásának következménye a technikailag korlátlan pénzteremtés lehetősége volt. A tervgazdálkodás nem tette lehetővé az érdemi hitelbírálatot, az MNB a hiteligényeknek csak az elenyésző hányadát utasíthatta el.

▶ A kétszintű bankrendszer létrehozásával megszűnt az MNB és a gazdálkodó szervezetek közvetlen hitelkapcsolata, a kereskedelmi bankok pedig csak forrásaik lehetőségein belül nyújthatnak hiteleket. Így komoly nehézségekkel számolhatnak azok a pénzintézetek, amelyek a forrásaikat meghaladóan hiteleznek, rosszul ítélik meg a kockázatvállalási lehetőségeiket, túlzott a nyereségérdekeltségi és ügyfél-szerzési törekvésük stb.

▶ A forint konvertibilitásának deklarálása újabb kihívást jelentett a jegybank számára, mivel a forint vásárlóerejének stabilitására még fokozottabb figyelmet kellett fordítani. A nemzetközi és a hazai infláció, a világgazdasági válság erősödő nyomása, a külföldi valutákban történő túlzott eladósodása miatt a hazai bankrendszer likviditása csak 2010 elejére állt helyre.

▶ Az euró bevezetésével kapcsolatos véleményeket és törekvéseket a Magyar Nemzeti Bank 2002-ben fogalmazta meg, kellő figyelmet fordítva az előkészületekre, valamint a bevezetés lehetséges időpontjáról kialakult eltérő véleményekre. A szerző azokkal a véleményekkel ért egyet, amelyek a felkészülés jótékony hatása mellett érvelnek, a befektetői bizalom és a fiskális fegyelem helyreállítása, az eladósodás mértékének érdemleges csökkentése érdek-

ben. A kialakult vita azt sugallja, mintha kizárólag hazánkon múlna a döntés, holott ez – mint ismeretes – távolról sincs így. Emellett természetesen foglalkozni kell az előnyökkel és a hátrányokkal, az adekvát fiskális és monetáris politikával, de az euró esetleges bevezetéséhez szükséges logisztikai, informatikai, jogi és gyakorlati előfeltételek megteremtésével is.

A szerző a továbbiakban a 2010-es évtized néhány – a forint forgalmát is – meghatározó, aktuális kérdésére keresi a választ. Kiemeli a körbetartozásnak (fizetéképtelenségnek) nevezett tartós jelenséget, amely komolyan veszélyezteti a normális pénzgazdálkodást, előtérbe helyezve a kezdetlegesebb fizetési módokat (elsősorban a készpénzt) vagy a teljesítés elmaradásából eredő káros következményeket. Az ezt ellensúlyozandó gazdasági és monetáris intézkedések gyakran esetlegesek voltak, ezért nem ritkán a meglepetések erejével hatottak. Ugyanakkor a gazdaság résztvevői a pénzmennyiség sikeres szabályozását célzó intézkedéseket megszorításokként, mozgásterük korlátozásának fogják fel. A piac azonban nem működhet zavartalan pénzforgalom nélkül.

A hazai GDP 2010-től – mérsékelten ugyan, de – növekedésnek indult, s az országok többségénél is visszatért a pozitív tartományba, bár néhány ország (görög, spanyol, olasz, portugál) súlyos válságba került. Hazánkban a bővítés motorja az élénkülő külkereskedelem és a bővülő ipari termelés volt, miközben korlátozó tényező a viszonylag alacsony teljesítő- és versenyképesség, valamint a kialakult ikerdeficit. Emellett a feketegazdaság és a magas munkanélküliségi ráta okozott gondot, továbbá az, hogy a pénzügyi korlátokat nem sikerül a termelés és a fogyasztás várható alakulásával összhangban kialakítani, a fizetőképes vállalati és a lakossági hitelkeresletet kielégíteni.

Az államháztartás várható hiányának ismeretében jelentős módosításra vár az állam által vállalt kötelezettségek terjedelme és szerkezete. A deficit csökkentése és a fejlesztésre szol-

gáló források biztosítása érdekében módosítani kell az állami kötelezettségvállalások rendszerét, elsősorban az önkormányzatok, a közigazgatás, az oktatás, az egészségbiztosítás és az adó-visszatérítések tekintetében.

A külső piacoktól függő hazai gazdaság – önszabályozó eszközeivel – az egyensúlyi helyzet irányába törekedett. Ebben az időszakban hazánk kockázati besorolása is javult, annak ellenére, hogy a természetes befektetői aggodalmakra továbbra is számítani kellett egyes euróövezeti országok – már említett – adósságproblémái miatt. Ez utóbbiak közvetlenül érintették hazánk kockázati besorolását, ami a jegybanki alapkamatláb ismételt növelését váltotta ki.

Az inflációs ráta 2010 első felében némileg a várakozások alatt alakult, ami részben a gyenge belső keresletnek, részben az euró gyengélkedésének volt tulajdonítható. Ehhez az euróövezet fiskális konszolidációja, némileg javuló konjunktúrája, az EKB-kamatláb csökkentése és az EU bankszektorának bizonyos megerősödése egyaránt hozzájárult. Bizonyítható, hogy ezt a folyamatot a régiót érintő kritikus befektetői hangulat váratlanul kedvezőtlen alakulása szakította meg.

A szerző utal arra a pénzforgalmat is jelentősen befolyásoló tényezőre, hogy a hitelélet ketős nyomás alatt áll, a pénzüintézetek többségének ugyanis eleget kell tennie a külföldi tulajdonosaik profitelvárásainak, valamint a hazai pénz-

ügyi kormányzat azon igényének, hogy segítsék a gazdasági növekedés kibontakozásának finanszírozását. Ugyanakkor a törlesztési nehézségek, a befagyott hitelek és kétes kinnlevőségek magas aránya az indokoltnál is óvatosabb hitelezési magatartáshoz, időnként az elfogadható mértékű tolerancia hiányához vezetett.

A kialakult helyzet hatására a vállalatok már meglévő hiteltartozásaikat igyekeznek rendezni vagy betétállományukat felélni. Mindez természetesen a pénzüintézetek forrásainak összetételét is befolyásolja. Ezért elsősorban a rövid lejáratú hitelek iránt mutatkozik kereslet, amelyek kielégítésére csak a tőkeerős, jó hitelképességű vállalatok számíthatnak. Ezek számlavezetéséért erős a konkurenciaharc, a kis- és közepes vállalatok viszont fokozatosan kiszorulnak a hitelpiacról.

Huszi Ernő könyve az első, amely a forintvaluta forgalmának történetét nemcsak részletesen leírja, elemzi, de mintegy tükröt tart a mindenkori alkalmazott gazdaságpolitika elé, levonva a megfelelő következtetéseket. Időszűrőségét megerősíti az Alaptörvény is, amely szerint „Magyarország hivatalos pénzneme a forint”.

A könyv a szakemberek, az oktatás és az érdeklődők számára egyaránt hasznos, tanulságos és ajánlható.

Lentner Csaba

Levelezési e-cím: lentner.csaba@uni-nke.hu

JEGYZETEK

¹ Magyarország Alaptörvénye, 2011. április 25. Magyar Közlöny

² Ugyanitt Alapvetés, K) cikk